

Michelle Visser

*Een lucht vol
Franse dromen*

~ Dorpsbewoners

Met een plastic schaal tegen zich aan geklemd struint Anneloes Beekman door het gras in de laaggelegen berm. Het loopt tegen het einde van september en de braamstruiken zitten tjokvol rijpe vruchten. Loes, zoals familie en vrienden haar noemen, is gekleed op het plukken; ze draagt een spijkerbroek met stevige wandelschoenen en een blouse met lange mouwen tegen de scherpe doorns.

Als kind heeft ze ooit bramen in het wild geplukt, maar de afgelopen tien jaar in Wassenaar, was ze meer het type om naar de groentejuwelier te gaan en daar dure bakjes perfect fruit te kopen. Hoe anders ziet haar leven er tegenwoordig uit: ze leeft in eenvoud op het Franse platteland en heeft een moestuin aangelegd waarin ze met vallen en opstaan leert om haar eigen groenten te kweken.

Ze eet een paar bramen en likt het sap van haar vingers. Haar gedachten dwalen naar haar *chambres d'hôte*, naar de gasten die ze heeft uitgezwaard en reserveringen die ze voor de komende weken heeft staan. Met dank aan familie en vrienden in Nederland die haar logeeradres vurig promoten, en dankzij haar eigen promotieactiviteiten druppelen de boekingen voor Chez Loes binnen.

Een geluid trekt haar aandacht. Ze luistert naar het gehuil, dat aanzwelt en afneemt, naargelang de wind het met zich meevoert en over het landschap verspreidt. Jachthonden. Ze rilt, ook al schijnt de zon warm op haar rug. Het is een van de weinige karakteristieken van het Franse landleven waar ze een afschuw van heeft. Ze weet dat het erbij hoort, en dat het voor haar Franse dorpsgenoten de gewoonste zaak van de wereld is. Voor hen is het vlees van de jacht een aanvulling op hun inkomen of uitkering en alles wordt opgegeten of, zoals de vacht, op een andere manier gebruikt. Maar Loes vindt het vreselijk: die troep honden, vaak tientallen bij elkaar, die opgewonden achter het wild aan gaan, aangemoedigd door een handjevol jagers in felgekleurde hessen, niet stoppend voor ze de ree, de haas of een ander onschuldig dier waarvan ze het geurspoor in de neus hebben, hebben getraceerd en gedood. Met een licht schuldgevoel denkt ze terug aan de fazant met gestoofde kool en aardappels die ze laatst heeft gegeten. Mals, sappig vlees was het. Heerlijk.

Eten in Au Bon Accueil, de bistro van haar vriendin Georgette Dimanche, die naast gerechten als stoofkip en varkenssaucijzen ook regelmatig wild serveert dat door haar echtgenoot Jean en zijn jachtvrienden is geschoten, is een van de weinige uitjes die Loes zichzelf gunt. Verder is er weinig te beleven in de omgeving, maar dat is niet de enige reden waarom Loes eens in de twee weken in Au Bon Accueil aan tafel zit; het is ook een manier om te integreren in de lokale gemeenschap. Er zijn geen winkels in Pommiers, dus een praatje bij de bakker of slager zit er niet in. De straten zijn meestal uitgestorven, een school of speelplaats is er evenmin. De dorpelingen wonen verspreid en

hebben hun eigen sociale leven; om daar als nieuwkomer, en dan ook nog als buitenlandse, haar plaats tussen te vinden, moet ze moeite doen. Bovendien is eten in een dorpsbistro anders dan uit eten gaan in Nederland; voor het *menu du jour* rekent Georgette maar twintig euro, en dat is inclusief een voor- en een nagerecht. Het kannetje water en mandje stokbrood zijn van de zaak, en met het kleinste karafje streekwijn en een sterke kop koffie na is Loes meestal rond de vijfentwintig euro klaar. En dat is maar goed ook, want sinds haar scheiding moet ze zelf in haar levensonderhoud voorzien.

Na een blik in de schaal besluit Loes dat ze genoeg bramen heeft verzameld. Als ze uit de berm omhoogklimt en het zweet van haar gezicht veegt, ziet ze in de verte een bont gezelschap aan komen lopen. Ze herkent Jean Dimanche en haar achterbuurman Philippe Leclerc. Enkele andere mannen kent ze van gezicht. Een drietal jachthonden danst opgewonden om hen heen. Nu ze dichterbij komen, en Loes flarden van hun gesprek opvangt, ziet ze ook de jachtgeweren die de mannen over hun schouder dragen. Haar blik blijft even hangen bij de donkere bloedvlekken op hun kleding.

‘*Bonjour voisine,*’ groet Leclerc zijn buurvrouw. Hij opent de klep van een tas en haalt een haas tevoorschijn. De lange oren hangen slap omlaag terwijl het dier in de lucht bungelt. Hij loopt naar haar toe, de dode haas voor zich uit houdend. ‘Alstublieft. Het zat ons mee.’ Zijn doorgroefde gelaat gaat half schuil onder de klep van zijn pet, maar wordt opgelicht door het begin van een lach. Buurman Leclerc en zij hebben geen vlekkeloze relatie opgebouwd, het laatste halfjaar. Zijn norske karakter en zijn in haar ogen wrede daden botsen regelmatig

met Loes' kijk op het leven. Toch lijkt hij nu een vriendelijk gebaar te willen maken.

Loes staart naar het dier. Ze houdt van vlees, maar ze kan de haas in Leclercs knuist nog niet zien als eten. Zijn prachtige vacht glanst in het zonlicht en als ze aarzelend haar hand uitsteekt, komt er een lang vergeten herinnering boven van toen ze in de tuin van haar schoolvriendinnetje voor het konijnenhok hurkte en haar vingers door de warme pels liet glijden. Het konijn liet zijn neusje op en neer wippen en keek haar nieuwsgierig aan terwijl het aan zijn hooi knabbelde.

De haas voelt nog warm en schielijk trekt Loes haar hand terug, schudt haar hoofd en zegt verontschuldigend: '*Non, merci.*' De andere mannen worden ongeduldig en Leclerc duwt de haas terug in zijn tas en draait zich om zonder zijn buurvrouw nog een blik waardig te keuren.

Loes kijkt de jagers na terwijl ze het dorp in lopen en ze heeft het gevoel dat ze een dubbele fout heeft gemaakt door niet alleen het cadeau van Leclerc af te wijzen, maar daarmee ook duidelijk diens manier van leven. Bij de gedachte aan de haas op haar aanrecht weet ze echter dat ze de juiste keuze heeft gemaakt. In geen honderd jaar zal zij het vel van een haas afstroppen, de kop afhakken en de ingewanden verwijderen.

Weer thuis zijn er andere zaken die haar aandacht eisen, dus klapt Loes haar laptop open. Ze heeft inmiddels een goede start gemaakt met haar boekhouding op orde brengen; jaren geleden hield ze de cijferoverzichten bij voor het nog jonge en kleine bedrijf van haar ex Edward. Dat is inmiddels lang geleden en hoewel ze veel vergeten is, heeft ze met de systematiek van

boekhouden geen moeite. Haar goede vriend Martijn, die samen met zijn grote liefde Mo een eindje verderop de chambres d'hôte l'Hirondelle drijft, heeft haar geholpen met een opzet en inmiddels houdt ze alles netjes bij. Overzichtelijk staan de kolommen op haar scherm. Ze laat haar blik langs de getallen glijden en concludeert opnieuw wat ze al wist: de inkomsten zijn lager dan de uitgaven. Ook nu de verbouwing van het huis achter de rug is en er geen hoge rekeningen meer binnenkomen, zijn de doorlopende kosten bij elkaar opgeteld hoger dan ze had verwacht. Ze leeft eenvoudig, dat brengt leven in een Frans plattelandsdorp als vanzelf met zich mee, maar boodschappen, benzine en verzekeringen gaan gewoon door. Ook is ze er al achter dat een oud huis als het hare iets heel anders is dan nieuwbouw in een Nederlandse wijk. Sjoerd, de handige klusjesman die afgelopen voorjaar de renovatie van het ruim honderd jaar oude pand voor zijn rekening heeft genomen en inmiddels een goede vriend van haar is geworden, heeft haar gewezen op een paar noodzakelijke onderhoudsklussen. De scheur in de buitenmuur heeft geen gierende haast, maar moet wel een keer gedicht worden, en de lekkage die is ontstaan nadat tijdens een zware zomerstorm enkele pannen van het dak waren gewaaid, is provisorisch verholpen, maar Sjoerd liet haar zien dat het hele dak eigenlijk aan renovatie toe is.

Haar erf, dat ruimte biedt aan haar huis, een grote boerenschuur vol oude troep, veel ruimte om te zitten en te parkeren, en aan haar eigenhandig aangelegde moestuintje, is bepaald geen geplaveid, vlak stuk grond met wat keurig onderhouden struikjes en bloemperken. Het heeft Loes verbaasd hoe snel het groen groeide afgelopen zomer. Soms leek het alsof het gras

elke ochtend opnieuw centimeters hoger was, en de wilde boschages die hier en daar stonden, dijen even hard uit. Als het hard regent en stormt, spoelt de zware ondergrond van aarde en steenslag weg alsof het een laagje stuifmeel is, en kan er zomaar een diepe kuil ontstaan die weer gevuld en geëffend moet worden. Huis en erf vragen continu aandacht, zorg en geld.

Loes' grootste uitdaging voor het moment is echter het volgeboekt houden van haar drie gastenkamers. Een eigen website moet daarbij helpen en gelukkig is die bijna klaar; haar Wasse-naarse vriendin Julie is onlangs een pr-bureautje begonnen en heeft zich opgeworpen om Loes' website te realiseren. 'Maar ik wil er niet zo veel geld aan kwijt zijn, hoor,' drukte Loes haar vriendin nadrukkelijk op het hart. Ze kent Julie, die van mooi, mooier en mooist houdt, die heeft nog nooit van haar leven zuinig aan hoeven doen. In de jaren waarin ze beiden in Wasse-naar woonden zag Loes' leven er ook zo uit, maar inmiddels is de situatie grondig veranderd.

'Maak je niet druk,' was Julies reactie aan de telefoon. 'Ik doe dit niet alleen voor jou, maar ook om zelf een goed voorbeeld-product te hebben. Als ik bij bedrijven langs wil gaan om mezelf als pr-adviseur te promoten, dan moet ik ook werk kunnen laten zien. De kosten regelen we wel, daar hoef je je geen zorgen over te maken.'

Hoewel het eigenlijk haar eer te na was om Julies gesponsorde liefdadigheidsklus te zijn, verheugt Loes zich nu steeds meer op de site. Laatst heeft Julie al wat basisontwerpen via de mail laten zien en toen ze erover belden, kon Loes alleen maar enthousiast zijn. Het zag er al zo goed uit! Zeker dankzij de foto's die Roos, hun gezamenlijke vriendin, deze zomer tijdens hun

‘meidenweek’ in Frankrijk had geschoten van het huis, de tuin, Loes zelf en het pittoreske abdijdorp Pommiers.

Loes bekijkt de opgeslagen bestanden nogmaals en zucht verlangend. Ze kan haast niet wachten tot haar website online is en ze actief gasten kan werven.

Ze opent haar mailprogramma in de hoop dat er een reservering op haar ligt te wachten. Dat is niet het geval, maar er is wel een berichtje van Julie met de prikkelende onderwerpregel: Column.

‘Ik heb iets superleuks voor je weten te regelen!’ schrijft Julie. ‘Je mag voor een lokale weekkrant een column schrijven over je leven in Frankrijk en je belevenissen als gastvrouw. De columns moeten ongeveer vierhonderd woorden lang zijn, dat is ongeveer een A4’tje vol, en je hoeft niet elke week iets in te leveren, maar bijvoorbeeld één keer in de drie of vier weken. Als je het doet, moet je over twee weken je eerste column aanleveren. Je krijgt er geen geld voor, maar denk eens aan de reclame die je kunt maken! Als lezers een goed gevoel krijgen over Chez Loes, boeken ze misschien wel een verblijf bij je. En het mooiste is: als ze je column leuk vinden, dan willen ze die ook plaatsen in weekkranten die in de omgeving verschijnen, in Katwijk, Oegstgeest en Leiden bijvoorbeeld. Moet je nagaan wat een groot publiek je dan hebt! Nou meid, neem er maar een wijntje op, want dat doe ik ook ☺ Tabee, tot later!’

Loes leest het bericht een tweede en derde maal en leunt achterover in haar stoel. Een column schrijven? Zij? Ze heeft al moeite met sinterklaasgedichten van zes regels. Ze klikt het mailtje licht ontstemd weg. Kan Julie niet eerst met haar overleggen voor ze iets ‘regelt’? Niet dat ze verplicht is om op het

aanbod in te gaan; ze zal zo wel antwoorden dat dit niks voor haar is. Ze ziet haar spiegelbeeld op het laptopscherm en kijkt naar zichzelf met een licht schuldgevoel in de ogen. Het is niet zo dat ze Julies hulp niet waardeert, integendeel. Dus is het dan juist om dit onverwachte aanbod af te slaan? Maar ze kan toch helemaal niet schrijven? En hoeveel tijd zou het haar wel niet kosten om een column te schrijven waarover ze tevreden genoeg is om die te mailen naar dat krantje. Bij de gedachte dat honderden, misschien wel duizenden mensen haar woorden beginnen te lezen en verveeld doorbladeren, krijgt ze het al warm. Ze schudt haar hoofd en merkt dan dat ze zowaar toch zit te bedenken hoe ze zo'n column zou invullen. Ze pakt haar telefoon; het is kwart voor twee, ze kan Julie nog net te pakken krijgen voor die haar dochters uit school gaat halen.

Terwijl ze luistert hoe de telefoon overgaat, kijkt ze naar buiten en ziet de rode Opel van haar gasten parkeren. Ze loopt naar de voordeur en opent die voor het echtpaar Sorgenfrei, zwaait en lacht naar hen als ze naast de auto staan en haar zien, en wijst naar de telefoon aan haar oor. Helmut Sorgenfrei steekt zijn duim op.

‘Hé, Julie, met mij. Hoe is het?’ Ze luistert even tot haar vriendin is uitgesproken. ‘O, mooi. Zeg, ik heb je mail gezien en...’ Al pratende sluit ze deur van haar kantoortje en neemt weer plaats op haar bureaustoel. Ze uit al haar bezwaren en bedenkingen, tot ze in herhaling vervalt en nog maar weer eens opmerkt dat ze dat helemaal niet kan, een column schrijven.

‘Niks van waar. Weet je nog wat voor leuk stuk je hebt geschreven voor het boek voor Hans en Lucille?’ Loes herinnert zich het bewuste plakboek en haar bijdrage ervoor. Tientallen

mensen schreven, plakten of tekenden een A4'tje vol voor Hans en Lucille, buurtgenoten die vijftwintig jaar getrouwd waren, een enorme mijlpaal in een wijk waar nieuw aangekondigde scheidingen regelmatig het gesprek van de dag waren.

Destijds had ze zonder meer verwacht dat Edward en zij diezelfde mijlpaal zouden halen.

Julie onderbreekt haar mijmeringen. 'Iedereen was enthousiast over jouw inbreng, omdat het zo grappig en heel herkenbaar was. Wat had je ook alweer geschreven? Een gedicht toch?'

'Een limerick, zesentwintig zinnen beginnend met de letters van het alfabet.'

'Precies! Hartstikke origineel, hoe kom je erop! Zo'n column schud je ook vast zo uit je mouw en...'

'Julie, hou op! Het was helemaal niet origineel, limericks worden met elk familiefeestje uit de kast gehaald. Kom op, zeg, ik ga hartstikke af als ik me uitgeef voor columnist. Ik heb er echt geen zin in, dat wordt een blamage.'

'Probeer het gewoon eens,' houdt Julie vol. 'Ik had het echt niet voorgesteld als ik niet dacht dat je het kon. Doe nou eerst een poging en laat me dan maar horen hoe het beviel. Je hebt nog wel even de tijd voor het ingeleverd moet worden.' Als Loes niet reageert, zegt ze: 'Als je het écht niet ziet zitten, annuleer ik de afspraak gewoon. Maar probeer het nu eerst maar eens.' Voor Loes definitief kan afhaken, zegt Julie: 'Oké, ik moet ophangen, ik ben al laat voor school. Maar bedenk dit: had jij twee jaar geleden gedacht dat je in je eentje naar een ander land zou kunnen verhuizen om daar in je eentje opnieuw te beginnen? En dat je dan ook nog een chambres d'hôte zou weten op te zetten? En dat je daar tevreden gasten zou uitzwaaien? Ik denk

het niet. Dus zeg niet dat je iets niet kunt voor je het geprobeerd hebt.' Julie verbreekt de verbinding en laat Loes twijfelend achter.

Ze is inderdaad een ander mens dan twee jaar geleden. Ze heeft prestaties op haar conto staan die ze toen niet voor mogelijk hield. In gedachten loopt ze weer eens het afgelopen jaar na. Ze heeft in haar eentje dit heerlijke huis gekocht en laten opknappen en is er een *chambres d'hôte* in gestart die zowaar aardig begint te lopen. Ondanks haar voornemens om zelf te leren klussen kan ze nog steeds weinig meer dan een spijker in de muur slaan, maar ze heeft de juiste personen voor de verbouwing weten in te huren en ze heeft een visie voor de uitstraling en inrichting van het huis ontwikkeld die goed heeft uitgepakt. Iedereen die hier is geweest, van familie tot Nederlandse vrienden tot betalende gasten, heeft tot nu toe met waardering over haar huis met blauwe luiken gesproken. Bijna iedereen, corrigeert Loes zichzelf. Ze had een enkele gast die het te eenvoudig vond, de voorzieningen te beperkt. Tja, dat kan.

Ze staat op om de schone was op te bergen. De drie gastenkamers hebben elk een eigen naam en kleurethema: wit met linde- en donkergroene accenten in de *chambre des olives*, vrolijk zonnebloemgeel met oranje in de *chambre des tournesols* en klapprozenrood voor de *chambre des coquelicots*. Ze legt het beddengoed weg en kijkt om zich heen in de knus ingerichte gastenslaapkamer waarin enkele oude meubelstukken, zoals de notenhouten kast, smaakvol gecombineerd zijn met nieuwe elementen, zoals het bed. Julie heeft gelijk. Ze is trots op wat ze heeft opgebouwd en wie weet waartoe ze nog meer in staat is;

misschien moet ze dat schrijven van een column gewoon een kans geven.

Bij haar buurvrouw madame Renard, die een eindje verderop woont, haalt ze verse eitjes en ook wat groenten uit de weelderige moestuin. De oogst in Loes' eigen moestuintje wordt tot haar frustratie grotendeels opgegeten door de slakken voor ze zelf kan oogsten.

‘Hoe doet u dat toch?’ vraagt ze haar bejaarde buurvrouw, want hier staat de oogst wel piekfijn op het land.

‘De kippen, *chérie*. Het zijn de kippen. Die eten de slakken op voor ze bij mijn sla kunnen komen.’

‘Jammer dat Coco geen slakken eet,’ antwoordt Loes half grappend, half gefrustreerd.

‘Nee, maar katten zijn weer goed tegen muizen. Heb je trouwens al gehoord over het feest voor Philippe Leclerc?’ vraagt Rose Renard terwijl ze eieren uittelt voor Loes.

‘Nee...’ Ze denkt terug aan hun laatste ontmoeting en betwijfelt of buurman Leclerc haar op zijn feest wil hebben.

‘Het is vanwege zijn zeventigste verjaardag,’ vertelt madame Renard glunderend. ‘*Le comité des fêtes a organisé un grand spectacle.*’ Het zal plaatsvinden op de eerste zaterdag na Leclercs verjaardag, dan kunnen zijn kinderen en kleinkinderen er ook bij zijn. Het feestvarken weet nog van niets en het is de bedoeling dat dat zo blijft. ‘Dus als je hem spreekt, mag je hem niets verklappen!’ Madame Renard schudt streng met haar vinger en Loes belooft dat het geheim bij haar veilig is.

‘Natuurlijk moet jij ook komen,’ zegt madame Renard nadrukkelijk, misschien omdat de uitdrukking op Loes' gezicht

haar niet aanstaat. 'Je hoort er nu bij in Pommiers en dan mag je zulke belangrijke feesten niet missen.'

Nieuw leven

Loes trekt de deur achter zich dicht en wuift naar Georgette voor ze vanwege de fijne regen haar schouders hoog optrekt en naar haar voeten kijkend het erf over spurt naar de wachtende auto. Ze laat zich op de zitting ploffen en veegt haar vochtige haar naar achteren. ‘Ik ben heel benieuwd,’ zegt ze als haar vriendin met een ruk keert en zonder te reageren wegrijdt. Loes wordt tegen het portier aan gedrukt en als ze weer rechtop zit zegt ze half lachend, half protesterend: ‘Rij toch eens rustig! We hebben toch geen haast?’

Georgette neemt wat gas terug. ‘Ik heb Marcelle laten weten dat je meekwam, ze kijkt ernaar uit je te ontmoeten, zei ze. Ze heeft nog nooit een Nederlander ontmoet, maar ze denkt dat die allemaal *des sabots* dragen. Ik heb gezegd dat ik je daar nog nooit op heb gezien, maar dat kon ze haast niet geloven.’

‘Klompen? Nee, die heb ik zelfs nog nooit van mijn leven gedragen. Ik hoop maar dat ik nu niet tegenval.’ Loes wrijft haar handen warm terwijl ze naar het voorbijglijdende landschap kijkt. ‘Jij koopt dus al jaren bij haar?’

Georgette knikt. ‘Sinds ik de bistro heb.’ Bijna zonder af te remmen stuurt ze de auto een landweggetje op, zodat Loes met haar handen naar steun zoekt. Iets verderop staat een boerderij

en in de velden graast vee. Een man leunt op zijn hooivork en zwaait. Georgette claxonneert bij wijze van antwoord.

Op het erf vormen de oude stallen en het robuuste hoofdgebouw een opvallend contrast met de brommers en de racefiets die tegen de muur staan. Loes stapt uit op het moment dat een houten deur in een van de bijgebouwen opengaat. Marcelle draagt een schort en een doek om haar haren. Enthousiast begroet ze Loes, ze kust Georgette op de wangen en gaat hun voor door de houten deur, die eruitziet alsof hij al minstens tweehonderd jaar meegaat. Loes is een stuk langer dan de twee andere vrouwen en moet bukken om haar hoofd niet te stoten aan de verweerde balk boven de ingang, maar eenmaal binnen is ze verrast door de moderne, bijna steriele werkruimte waar Marcelle haar zuivelproducten maakt. De muren zijn bedekt met tegels die glanzen alsof ze zojuist zijn gepoetst. Elk beschikbaar hoekje wordt in beslag genomen door grote ketels, werkbanken en andere kaasbereidingsbenodigdheden.

Marcelle wenkt Loes en laat haar proeven terwijl ze uitlegt hoe ze te werk gaat. ‘Mijn grootmoeder en later mijn moeder maakten hier al *fromage frais*. Vroeger was het voornamelijk voor eigen gebruik of voor verkoop in de omgeving. Maar de tijden zijn veranderd en er is steeds meer vraag naar. Dat is fijn ook, want de inkomsten zijn welkom. Het boerenbedrijf is geen vetpot,’ bekent ze openhartig. ‘Enkele bistro’s, zoals Au Bon Accueil van Georgette, zijn vaste afnemers geworden, en ik lever ook aan winkels. Toen het bedrijf groter werd, en ik meer tijd kwijt was aan het kaasmaken en er ook meer mee verdiende, was het nodig om de werkruimte te modernise-

ren.’ Met een trotse uitdrukking op haar gezicht kijkt ze om zich heen. ‘Mijn moeder en grootmoeder zouden moeite hebben het hier te herkennen, zij hadden niet van die roestvrijstalen ketels, kunststofvormen en weet ik wat de hygiëneregels tegenwoordig verder al niet voorschrijven. Maar de fromage is dezelfde als altijd. Ik volg precies dezelfde werkwijze als zij, authenticiteit staat voorop.’

Loes geniet nog na van de fris romige textuur van de zeer verse kaas op haar tong. ‘Dus je experimenteert niet met nieuwe recepturen? Je maakt geen kruidenkaasjes of zo? Alleen de...’ Ze stokt als ze de weerzin op Marcelles gezicht ziet.

‘Experimenteren?!’ De boerin kijkt Georgette aan, die haar schouders ophaalt alsof ze Loes’ onzinnige suggestie van zich af wil laten glijden. ‘Hier smaken de kazen zoals ze altijd al smaakten,’ zegt ze op nadrukkelijke toon.

Om haar misstap goed te maken zegt Loes dat ze nog nooit zulke lekkere kaas heeft geproefd, en ze koopt een tray met acht kleine verse kaasjes.

‘Je kunt er natuurlijk honing over druppelen,’ oppert Marcelle. ‘Of peper en zout als je niet van zoet houdt. Maar puur natuur zijn ze echt het best.’

Als ze weer weggrijden, zwaait Loes naar de boerin tot die uit het zicht is verdwenen. Lachend zegt ze: ‘Oeps, ik hoop niet dat Marcelle nu slecht denkt over alle Nederlanders. Ik raakte duidelijk een gevoelig punt.’

Georgette lacht mee. ‘De mensen hier, wij eren onze tradities. En waarom zou je iets veranderen als het origineel goed is?’

‘Tuurlijk moet je tradities in ere houden. Maar een kaasje opfleuren met wat bieslook of een ander kruid, dat is toch geen schokkende zaak?’

Georgette zwijgt, als om duidelijk te maken dat ze meer opheeft met Marcelles mening dan met Loes' ideeën.

Als Loes de volgende morgen van huis wegrijdt, valt haar op dat de auto schokkerig reageert op het gaspedaal. Ze wijt het aan de frisse ochtend; de lucht is zwaarbewolkt en vochtige kou trekt van de grond op. Het is al een redelijk oud beestje, haar tweedehandse Kangoo, en ze heeft er alleen nog maar in de warme lente en de zomermaanden mee gereden. Ze doet vlot haar boodschappen, maar als ze van de parkeerplaats in Saint-Germain-Laval wil wegrijden, sputtert de motor en lijkt hij moeite te hebben aan te slaan. Ze moppert getergd, maar voor het echt uitzichtloos lijkt te worden, klinkt er een hoopvol gegrom van onder de motorkap en geeft ze gas. Ze zit al snel op de weg naar Pommiers, maar voor ze halverwege is, houdt de motor er zonder waarschuwing mee op en ze kan alleen maar uitrollen en in de berm parkeren. Omdat een ongeluk nooit alleen komt, begint het ook nog eens te miezeren. Loes stapt uit, loopt naar de voorzijde van de auto en weet niet wat te doen. Ze kan de motorkap wel openen, maar de inhoud is abracadabra voor haar. Ze kijkt naar de verlaten weg. Wat nu? Een garage bellen die de wagen kan wegslepen en dan naar huis lopen? Of hier wachten tot de sleepauto er is? Geen goed plan, besluit ze, bekend als ze is met wat Nederlanders 'de Franse slag' noemen; de sleepauto kan uren op zich laten wachten, ook als haar beloofd wordt dat ze er meteen aan komen. Een lift naar huis zou van pas komen, bedenkt ze als ze uit de richting van Saint-Germain een auto ziet naderen. Ze steekt haar hand op en loopt de weg op. De automobilist, een

oudere vrouw, kijkt haar kant op, zwaait en rijdt zonder af te remmen door.

Loes heft haar armen in een machteloos gebaar. Het begint harder te regenen, dus bij de volgende passant zal ze midden op de weg gaan staan, zodat die wel móét stoppen. Ze tuurt door de regensluis. Bah, wat is het stil op de weg. Haar jas heeft geen capuchon, dus haar haren plakken inmiddels kletsnat op haar hoofd en koude druppels glijden via haar nek omlaag. Ineens hoort ze achter zich het verlossende geluid van een naderende auto. Ze draait zich om, steekt haar armen in de lucht en begint te zwaaien, als ze de wagen meent te herkennen: de grote Citroën van de Leclercs. Ze hoopt dat de inzittende Yvette Leclerc is, maar ontwaart dan mannelijke contouren achter de ruit. Er ontsnapt haar een zucht, maar toch loopt ze naar het midden van de weg, in de verwachting dat Leclerc zijn natgerengende buurvrouw wel hulp zal bieden. Verschrikt roept ze ‘Hé!’ en springt tegelijkertijd achteruit als hij zijn auto op flinke snelheid langs haar stuurt, met twee wielen door de berm.

‘*Arrêtez!*’ brult ze.

Hij doet het nog ook, na een aarzelende, lange remweg. Hij zet de auto in de achterruit terwijl zij met een grimmig gezicht zijn kant op beent.

‘Ik heb haast!’ roept Philippe Leclerc uit het halfgeopende raampje.

‘En ik heb autopech,’ briest Loes. ‘Een beetje behulpzaamheid zou u sieren. En een lift naar huis zou ook mooi zijn.’

Leclerc mompelt wat en bromt dan dat ze moet opschieten. Loes draait zich om om haar tas uit de auto te pakken en haar buurman roept: ‘*Vite!* Ik heb haast, zei ik toch!’